<u>אנליזה נומרית 1</u>

ⓒ ארזים

16 במרץ 2017

אנליזה נומרית באה לבצע מתמטיקה "בחיים האמיתיים" - לחשב דברים בצורה מדוייקת, למשל על ידי מחשב, ובצורה יעילה. הבעיות בנושא כזה יכולות לנבוע למשל בגלל:

1. דיוק סופי - איך מייצגים, למשל, את $\sqrt{2}$? איך פותרים את $x^2=2$? האם התוצאה מושפעת מחוסר הדיוק? האם האלגוריתם מכניס אי דיוק?

   דוגמא נתבונן במערכת המשוואות הבאה:

$$\begin{pmatrix} 1 & 1.0001 \\ 1.0001 & 1 \end{pmatrix}\begin{pmatrix} x_{n+1} \\ y_{n+1} \end{pmatrix}=\begin{pmatrix} x_n \\ y_n \end{pmatrix}=\begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix}$$
$$x_{n+1}=y_{n+1}=0.499975$$

   נניח שעשינו טעות של 0.1% במדידת x_n, y_n. כלומר

$$x_n=0.999, y_n=1.001$$

   אם נפתור מחדש עכשיו, נקבל

$$x_{n+1}=10.499975, y_{n+1}=-9.50002$$

   הבעיה כאן היא שהבעיה שאנחנו מסנים לפתור (המטריצה) היא לא מדוייקת - שינוי קטן בקלט שלה משנה מאוד את הפלט שלה.

2. התיאוריה לא מותאמת לשימוש במחשב.

   דוגמאות מציאת ערכים עצמיים, או חישוב

$$\int_{-\infty}^{\infty} e^{-x^2}\,\mathrm{d}x=?$$

3. אין תיאוריה.

דוגמאות מציאת ערכים עצמיים ־ צריך למצוא שורשים לפולינומים. מעל מעלה 5, אין נוסחה סגורה. בנוסף,

$$\int_{-\infty}^{t} e^{-x^2}\,\mathrm{d}x$$

4. (לא יהיה בקורס) דגימה ־ איך הופכים תופעה רציפה לאוסף מספרים שייצג אותה היטב?

1 ייצוג מספרים בנקודה צפה

אנחנו נוהגים לייצג מספרים בבסיס 10:

$$(32.11)_{10} = 3 \cdot 10^1 + 2 \cdot 10^0 + 1 \cdot 10^{-1} + 1 \cdot 10^{-2}$$

במחשב נח הרבה יותר לנצג בבסיס 2 (יש מתח או לא, יש אור או לא, קל להבחין):

$$(101.11)_2 = 1 \cdot 2^2 + 0 \cdot 2^1 + 1 \cdot 2^0 + 1 \cdot 2^0 + 1 \cdot 2^{-1} + 1 \cdot 2^{-2}$$

היינו יכולים לכתוב את אותו מספר בתור

$$(1.0111)_2 \cdot 2^{(10)_2}$$

גישה ישנה, שכבר אינה בשימוש, היא שיטת fixed point ־ מקצים מספר מסויים של ספרות לפני ואחרי הנקודה. הבעיה עם זה היא שנרצה לשנות את הדיוק לי הסקאלה שבה עובדים ־ ולכן השימוש היום הוא רק בנקודה צפה (floating point) ־ מניחים את הנקודה היכן שנוח, וזוכרים במה לכפול. כל מספר במחשב מיוצג על ידי

$$\underbrace{\pm}_{sign} 1.\underbrace{xxxxx}_{mantissa} \cdot 2^{\overbrace{yyy}^{exponent}}$$

התקן לייצוג מספרים בעזרת נקודה צפה נקרא IEEE 754.

בייצוג double precision: ביט אחד עבור sign, 52 ביטים עבור mantissa (53 כולל הספרה 1 הקבועה שבהתחלה), ועוד 11 ביטים עבור exponent. כל מספר הוא 64 ביטים.

באקספוננט ניתן לייצג מספרים בתחום שבין 0 לבין 2047. כדי לאפשר אקספוננט שלילי, יש היסט של 1023, כלומר, אם נסמן את האקספוננט E, נפרש את $E = 1$ בתור -1022, את $E = 2046$ בתור 1023, והאקספוננט הגדול ביותר שמייצג מספר הוא 2046. $E = 0$ משמש לייצוג המספר 0, בעוד $E = 2047$ משמש לייצוג מספרים מיוחדים.

בתור mantissa כל רצפי הביטים הם חוקיים.

המספר הגדול ביותר שניתן לייצג בעזרת double precision:

$$1.\underbrace{111\ldots1}_{52\,bits} \cdot 2^{1023} \approx 2^{1024} \approx 10^{307}$$

בזיכרון הוא ישמר בתור

$$\underbrace{0}_{sign}\underbrace{11\ldots10}_{exponent}\underbrace{111\ldots1}_{mantissa}$$

המספר (הנורמלי) הכי קטן שאפשר לייצג:

$$1.00\ldots0\cdot2^{-1022}\approx10^{-308}$$

בייצוג הבינארי יש 53 סיביות משמעותיות (52 של mantissa ועוד 1 קבוע בהתחלה).
בייצוג עשרוני, מספר הספרות שלרשותנו הוא $\log_{10}2^{53}\approx16$.